

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Управління витратами» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки спеціальності «Менеджмент».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є управління запасами, витратами та калькуляція собівартості в аграрних підприємствах.

Міждисциплінарні зв'язки:

Окремі елементи змістовного наповнення навчальної дисципліни «Управління витратами» розглядалися одночасно з навчальною дисципліною «Управління витратами» окремі її елементи вивчаються в межах навчальних дисциплін «Теорія організації», «Енергетичний менеджмент», «Ризики в менеджменті та антикризове управління підприємством».

Розглядатимуться пізніше при вивченні навчальних дисциплін: «Операційний менеджмент», «Стратегічне управління», «Менеджмент-консалтинг», «Методи оптимізації та прогнозування в аграрному менеджменті», «Внутрішній економічний механізм підприємства», «Управління конкурентоспроможністю підприємства».

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Управління витратами» є: розглянути принципи і механізм формування виробничих витрат в умовах ринкової економіки, показати основні чинники та джерела формування виробничих витрат на макроекономічному та мікроекономічному рівні.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Управління витратами» є: з'ясуванні місця управління виробничими витратами в системі менеджменту АПК; розгляді формування витрат за місцями і центрами відповідальності; розкритті процесу контролю витрат і стимулювання економії ресурсів; висвітленні проблем управління трудовими ресурсами та виробничими витратами, що пов'язанні з їх функціонуванням; розгляді класифікації і формування виробничих витрат на мікрорівні, калькуляції собівартості з повним розподілом витрат і по змінних витратах; розкритті систем управління запасами; розгляді напрямків оперативного регулювання виробничих витрат; вивченні впливу макроекономічного регулювання та формування виробничих витрат у сільському господарстві.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми у здобувачів вищої освіти має бути сформовані наступні компетентності (для ЗВО за освітньо-професійною програмою Менеджмент підприємства спеціальності 073 Менеджмент):

загальні:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та встановлення взаємозв'язків між соціально-економічними явищами та процесами;
- здатність до застосування концептуальних і базових знань, розуміння предметної області і професії менеджера;
- здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань;
- здатність до адаптації, креативності, генерування ідей та дій у новій ситуації;
- здатність діяти на основі етичних міркувань, соціально відповідально і свідомо.

фахові:

- здатність визначати та описувати характеристики організації;

– здатність управляти організацією та її підрозділами через реалізацію функцій менеджменту;

– здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, визначати перспективи розвитку організації, в т.ч. у зовнішньоекономічній площині.

1.4. Програмні результати навчання:

– демонструвати навички виявлення проблеми та обґрунтування управлінських рішень;

– виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень;

– застосовувати методи менеджменту для забезпечення ефективності діяльності організації;

– вміти виявляти, структурувати проблеми організації;

– проявляти навички аналізу та здійснення комунікацій у різних сферах управління організацією, а також сільською громадою;

– показувати навички обґрунтування дієвих інструментів мотивування персоналу організації;

– оцінювати економічні наслідки функціонування організації;

– ідентифікувати ризики та проявляти навички антикризового управління;

– демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Тема 1. Сутнісна характеристика витрат.

Економічна суть, значення і завдання управління витратами. Предмет, метод і зміст дисципліни. Принципи і завдання управління витратами. Роль і значення управління витратами в умовах ринкової економіки. Поняття, склад і характеристика витрат. Класифікація витрат на виробництво. Поділ витрат стосовно прийняття управлінських рішень. Структура виробничих затрат підприємства і організації.

Тема 2. Закономірності та чинники формування витрат.

Закономірності та чинники формування витрат. Особливості динаміки витрат у коротко- і довгостроковому періодах. Функції витрат. Вплив виробничого навчання і досвіду на рівень витрат.

Тема 3. Система управління витратами.

Організаційні аспекти управління підприємством. Централізація і децентралізація -основні аспекти структури управління. Функції управління витратами. Основні методи управління підприємством.

Тема 4. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності.

Формування витрат за місцями і центрами відповідальності. Розроблення кошторисів центрів відповідальності. Розподіл витрат допоміжних і обслуговуючих підрозділів. Методика складання кошторису підприємства.

Тема 5. Собівартість продукції і калькулювання.

Суть і взаємозв'язок виробничого та калькуляційного обліку. Зміст, мета й етапи виробничого обліку. Метод, завдання та принципи калькуляційного обліку. Об'єкт та

одиниця калькулювання. Види калькуляцій і їх використання в управлінні витрат. Методи калькулювання і сфера їх застосування. Поняття й види собівартості. Технологічний аспект вибору методики калькулювання собівартості продукції: калькулювання за повнотою обліку витрат, управління виробничими затратами за об'єктами калькулювання: простий і нормативний методи обліку, калькулювання за стандартними витратами (стандарт-кост), калькулювання за замовленнями (позамовний метод), калькулювання за процесами (попроцесний метод). Управління виробничими затратами в умовах використання зарубіжних систем обліку і калькулювання. Сумісне виробництво, готова та реалізована продукція. Управління виробничими затратами на основі діяльності. Управління виробничими затратами на базі змінних витрат. Калькулювання у комплексному (сумісному) виробництві. Собівартість готової та реалізованої продукції.

Тема 6. Контроль і стимулювання економії ресурсів.

Контроль в управлінні виробничими затратами. Роль і значення контролю в управлінні витратами. Завдання і види контролю. Методи контролю витрат. Функції витрат, як засіб оцінювання роботи підрозділів центрів витрат. Шляхи зниження та вивчення поведінки витрат. Суть внутрішнього управлінського контролю та його елементи. Методи вивчення поведінки витрат. Визначення ступеня надійності функції витрат. Внутрішні резерви зниження витрат та стимулювання економії ресурсів.

Тема 7. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток», як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень.

Управління витратами і ефективність виробництва. Сутність і передумови аналізу системи «витрати-випуск-прибуток». Визначення маржинального прибутку в CVP-аналізі. Аналіз рівноваги операційної діяльності. Оптимізація виробничої діяльності за критерієм витрат. Аналіз за умов невизначеності та безпека виробництва. Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат. Поняття операційного важеля та його розрахунок.

Тема 8. Інтеграція цілевого управління витратами до системи управління підприємством.

Методи цільового формування структурного аналізу та зниження витрат. Роль концепції цільової собівартості в системі управління витратами, принципи таргет - костингу. Основні етапи досягнення цільового рівня собівартості. Функціонально-вартісний аналіз: суть, об'єкти та етапи проведення. Кайдзен, кайдзен-кастинг – методи зниження витрат.

Тема 9. Адаптація операційної системи до зміни її завантаження за критерієм витрат.

Адаптація операційної системи до зміни її завантаження за критерієм витрат. Сутність і форми адаптації. Вплив різних форм адаптації машин на експлуатацію витрати : інтенсивність роботи; вплив часу роботи машин на собівартість продукції; вплив кількісної адаптації на витрати. Кількісна адаптація і довгострокова мінімізація витрат під час її здійснення.

Тема 10. Мінімізація витрат на створення та зберігання запасів.

Методика управління товарно-матеріальними запасами на підприємстві. Оцінка виробничих запасів та формування витрат. Вплив системи управління запасами на ефективність діяльності підприємства. Сучасні моделі управління товарно-матеріальними запасами : модель з фіксованим розміром запасу; модель з фіксованим періодом; система «точно за часом». Визначення оптимального розміру замовлення : розрахунок витрат на зберігання запасів; розрахунок витрат на розміщення замовлення. Вплив методів оцінювання запасів під час їх вибуття на витрати підприємства.

3. Рекомендована література

1. Грещак М.Г. Управління витратами: [навчально-методичний посібник для самостійного вивчення] / М.Г. Грещак, О.С. Коцюба. – К.: КНЕУ, 2008. – 358 с.
2. Дем'яненко С.І. Менеджмент виробничих витрат у сільському господарстві / С.І. Дем'яненко. – К.: КНЕУ, 1998. – 264 с.
3. Дікань Л.В. Мінімізація витрат виробництва в умовах ринкової економіки / Л.В. Дікань, О.О. Калініченко. – Х.: Гриф, 2009. – 79 с.
4. Кузьмін О.С. Методичні положення щодо контролювання та регулювання витрат підприємства / О.С. Кузьмін // Економіка і прогнозування. – 2009. – № 1. – С. 134-144.
5. Кучер В.А. Моделювання процесу управління витратами на промисловому підприємстві / В.А. Кучер // Наукові праці ДНТУ. Серія: Економічна. – Донецьк. – 2010. – № 82. – С. 187-194.
6. Назарчук Т. Структура ефективної системи управління витратами підприємств / Т. Назарчук // Регіональна економіка. – 2008. – № 3. – С.50-57.
7. Патрин Г.О. Формування стратегічної моделі управління витратами підприємства / Г.О. Патрин // Фінанси України. – 2010. – № 11. – С. 124-133.
8. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / С.Ф. Покропивний. – К.: КНЕУ, 2000. – 528с.
9. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: [навч. посіб.] / Г.В. Савицька. – К.: Знання, 2005. – 662с.
10. Турило А.М. Управління витратами підприємства: [навч. посіб.] / А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук., А.А. Турило. – К.: ЦНЛ, 2006. – 120 с.
11. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: [навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів] / Ю.С. Цал-Цалко . – К.: ЦУЛ, 2002. – 655 с.